

Vērtējums par “Par jauna Latvijas sabiedriskā elektroniskā medija izveidi” projektu un rīcības plānu par Latvijas Televīzijas veicamajām darbībām saistībā ar koncepcijas īstenošanu.

Attīstības scenāriji

Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (tupmāk tekstā - NEPLP) pārstāvju un ekspertu darba grupa jaunā Latvijas sabiedriskā elektroniskā medija (turpmāk – tekstā LSM) attīstīšanai ir izvērtējusi esošo situāciju Latvijā un ņēmusi vērā arī starptautisko praksi no vairākām Eiropas valstīm rezultējoši piedāvājot trīs LSM tālākās attīstības scenārijus:

1. **Piesardzīgo attīstības scenāriju** - paredzot, ka sabiedriskais medijs finansējumu saņems no valsts budžeta un dalības reklāmas tirgū, ar vidēja mēroga izmaiņām saglabājot pašreizējo normatīvo bāzi sabiedrisko mediju uzraudzībā un pārvaldē, konsolidējot sabiedrisko mediju administratīvās funkcijas, bet saglabājot katra kanāla producēšanas patstāvību un neveicot infrastruktūras konsolidāciju, radot daļēju veicamo aktivitāšu un līdz ar to arī izdevumu dublēšanos – Šī modeļa ieviešanas izmaksas aplēstas LVL 52,5 milj. apmērā,
2. **Progresīvo attīstības scenāriju** – paredzot jauktu finansēšanas avotu modeli, un ka aptuveni divu, trīs gadu pārejas laikā valsts budžeta finansējuma un reklāmas ieņēmumu īpatsvars sabiedriskā medija finansējumā samazināsies, bet pieaugs sabiedrības līdzfinansējums un intelektuālā reklāma vai sponsorings. Šis scenārijs paredz būtiskas izmaiņas mediju likumdošanā nodrošinot tiem turpmāku politisko un finanšu neatkarību, redakcionālo atbildīgumu, tehnoloģiskās attīstības līmeni, kas ir vitāli svarīgi turpmākai konkurētspējīgai attīstībai. Šī modeļa ieviešanas izmaksas aplēstas LVL 42,9 milj. apmērā. Pie šī modeļa ieviešanas intelektuālās, finanšu un tehnoloģiju sinerģijas efekts būtu iegūstams visaugstāk, salīdzinot ar attīstības Piesardzīgo vai trešo - Radikālo attīstības scenāriju.
3. **Radikālo attīstības scenāriju** – šis scenārijs ir orientēts uz augstu sākotnējo ekonomiju (budžetējamās izmaksas aplēstas LVL 15,5 milj. apmērā), nodrošinot tikai minimālu sabiedriskā medija funkciju realizēšanu. Šinī variantā sabiedriskā medija satura veidošanas un tiešraides pakalpojuma nodrošināšanai tiktu izmantota ārpalpojumu sniedzēju infrastruktūra un resursi, vienlaicīgi palielinot sabiedriskā medija autonomijas un neatkarības riskus. Šāda scenārija ieviešanai būtu nepieciešami vairāki gadi, un tam ir vairākas negatīvās puses. Ilgtermiņā sabiedriskā medija finansējumu veidotu sabiedrības līdzfinansējums un "intelektuālā reklāma".

Izvērtējot LSM piemērotākos attīstības virzienus ir ņemta vērā arī citu valstu - Zviedrijas, Čehijas un Lietuvas pieredze sabiedrisko mediju attīstībā, kā arī atsevišķu elementu analīzē ir vērtēta Dānijas, Īrijas, Turcijas pieredze un 2011.gadā publiskotais mediju kvalitātes un demokrātijas kvalitātes pētījums, kas veikts Media and Democracy un Central and Eastern Europe projekta ietvaros.

Plašsaziņu līdzeklis un sabiedriskais pasūtījums

Saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 64.pantu sabiedriskie plašsaziņu līdzekļi ir vairāku valsts organizāciju, tostarp VSIA „Latvijas Radio” un VSIA”Latvijas Televīzija” tiesību un saistību pārņēmēji.

Sabiedriskā elektroniskā plašsaziņu līdzekļa galvenais uzdevums, ievērojot Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 5. un 71. pantā noteikto, ir sabiedriskā pasūtījuma programmu veidošana un izplatīšana, nodrošinot sabiedrībai plašu un daudzveidīgu programmu kopumu, kuru finansē un uzrauga sabiedrība. Vieni no sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem ir veicināt patriotisku attieksmi pret neatkarīgās Latvijas valstiskumu, tās demokrātisko valsts iekārtu, veicināt cilvēktiesību un pamattiesību īstenošanu, sekmēt demokrātijas un ētikas principu nostiprināšanos, atspoguļojot sabiedrības viedokļu daudzveidību, nodrošināt objektīvu, neatkarīgu un tematiski līdzsvarotu ziņu, analīzes un komentāru veidošanu par notikumiem Latvijā, Eiropas Savienībā un pasaulē, izglītēt iedzīvotājus un veicināt viņos pilsonisku izpratni par politikas, ekonomikas, kultūras, tiesību, vides, drošības un sociālajiem jautājumiem, nodrošinot to sistēmisku aptvērumu, veicināt sabiedrības integrāciju un saliedētību uz latviešu valodas pamata, nodrošināt latviešu valodas saglabāšanu, attīstību un lietošanu, tās kā valsts valodas funkcionēšanu pilnā apjomā, it sevišķi veicinot latviešu valodas kā visu Latvijas iedzīvotāju kopējās saziņas valodas lietošanu, nodrošināt latviešu kultūras attīstību, it sevišķi veicinot oriģinālraidījumu veidošanu latviešu valodā, veicināt cieņu pret latviešu valodu, popularizēt Latvijas vēsturi un kultūras vērtības, sekmēt nacionālās identitātes apzināšanos Latvijas, Eiropas un globālajā telpā, kā arī reģionālās un lokālās identitātes izpausmes un attīstību Latvijā, novērtēt, saglabāt un izplatīt nacionālo un Eiropas kultūras mantojumu, nodrošināt bērnu un jaunatnes auditorijai atbilstošus informācijas, izglītības, kultūras un izklaides resursus, attīstīt mūsdienīgus un daudzveidīgus žanrus un formātus, paredzēt raidījumus mazākumgrupām un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, paredzēt atsevišķu raidījumu pieejamību cilvēkiem ar redzes un dzirdes traucējumiem, iekļaut programmu un raidījumu saturā reģionālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu sagatavoto informāciju, kas atbilst attiecīgā sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa mērķiem un uzdevumiem, nodrošināt atbildīgu un ilgtspējīgu žurnālistiku, kas garantē informācijas izpēti un analīzes kvalitāti un veicina profesionālo cilvēkresursu attīstību, veikt Latvijas Radio kora fondu ierakstus, lai nodrošinātu kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu.

Latvijas Sabiedriskā elektroniskā medija koncepcija

Izstrādātā „Koncepcija par jauna Latvijas Sabiedriskā elektroniskā medija izveidi” (turpmāk tekstā – Koncepcija), kas tapusi saskaņā ar „Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālās stratēģijas 1012.-2017.gadam” noteikto izstrādes kārtību un ievērojot 2009.gada 13. oktobra MK noteikumus Nr.1178 „Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi”, vērtē un nosaka piemērotākā un ilgtspējīgākā risinājuma izvēli LSM attīstībai un turpmākās rīcības plānojumam vaicot analīzi par iespējamām LSM izveides alternatīvām, izvērtējot ES normatīvo regulējumu, prioritātes, saistošo normatīvo bāzi, esošo situāciju Latvijā, starptautisko pieredzi, iespējamo alternatīvo risinājumu ieguvumus, riskus un finansiālos aspektus, kā arī citu būtisku informāciju.

Par šī brīža situāciju

Šobrīd abi Latvijas sabiedriskie mediji – VSIA „Latvijas Radio” (turpmāk tekstā LR) un VSIA „Latvijas Televīzija” (turpmāk tekstā – LTV) ir divas atsevišķas valsts kapitālsabiedrības, kuru galvenais uzdevums saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu ir sabiedriskā pasūtījuma programmu veidošana un izplatīšana. Neskatoties uz to, ka abi uzņēmumi ir

maksātspējīgi un pilda ar likumu uzdotos pienākumus, abu sabiedrību praktiskajā darbībā ir novērojamas daudz problēmas, ieskaitot:

- Tiek nepilnīgi apmierinātas sabiedrības jauno, tehnoloģiski izglītotāko, paaudžu vajadzības (informācijas aprites veida maiņa, konkurētspējīga un kvalitatīva satura nodrošināšana, „jaunās žurnālistikas” ienākšana tirgū);
- Abu uzņēmumu ražošanas procesos tiek izmantotas novecojušas tehnoloģiskās platformas (ražošanas, satura veidošanas un izplatīšanas instrumentu kopums, kas ietver tehnoloģiskos risinājumus tiešraides un interaktīvajai nodrošināšanai un arhīvu pieejamībai).
- Abu uzņēmumu turpmākā kvalitatīvā un konkurētspējīgā attīstībā novērojams nepietiekams finansējums, kā rezultātā, jo īpaši VSIA „Latvijas Televīzija”, ar veidotajām pārraidēm un programmām nespēj izpildīt tās misijā, vīzijā un mērķos noteikto: „uzlabot Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitāti, veidojot jēgpilnu programmu saturu, kas informē, iesaista, izglīto un iedvesmo”, „visas sabiedrības slāņos respektabla televīzija ar daudzveidīgu programmu, kas balstās uz modernām tehnoloģijām un pieejama dažādos uztveršanas veidos” un „kalpot Latvijas sabiedrības interesēm”.

Par tuvākās nākotnes darbības vīziju

Kopš 2012.gada publiskajā telpā regulāri izskan ievērojami liela sabiedrības neapmierinātība saistībā ar sabiedriskā pasūtījuma atbilstību sabiedrības interesēm pēc satura, formas, pieejamības un kvalitātes. Es uzskatu, ka šis ir ļoti spēcīgs, diemžēl jau daļēji novēlots, signāls nekavējošu darbību un pasākumu veikšanai sabiedriskā elektronisko plašsaziņu līdzekļa galvenā uzdevuma izpildē – kvalitatīva, šodienas prasībām atbilstoša pakalpojuma nodrošināšanā, ar mērķi informēt, izglīt un noturēt esošo auditoriju un piesaistīt auditoriju, kas ir uzsākusi vai jau pieņēmusi lēmumu par plašsaziņu līdzekļa maiņu.

Organizatoriskās darbības īstermiņā

Līdz ar to, īstermiņa problēma, kas nekavējoši būtu jārisina, ir vairāk saistīta ar mediju saturu, kvalitāti un atbilstību sabiedriskam pasūtījumam. Nedaudz pakārtotāks jautājums ir par satura pieejamību no citām platformām vai no arhīva.

Finansiālās darbības īstermiņā

Īstermiņā būtu nepieciešams novērtēt, vai ir ražošanas, pārdošanas vai pārējās saimnieciskās darbības izmaksas, no kurām varētu īstermiņā izvairīties novērtējot to ietekmi uz kapitālsabiedrību turpmāku darbību.

Par ilgtermiņa darbības vīziju

Infrastruktūra

Šobrīd pasaules ekonomikās noris globalizācijas procesi, atstājot savu ietekmi uz vispārējiem un nišu attīstības, ražošanas vai pārdošanas procesiem. IT&T ir viena no pirmajām piemināmajām sfērām, kur attīstība jāizvērtē ne tikai funkcionālajā griezumā, bet tieši no tehnoloģiskās attīstības aspekta. IT&T vidē aktīvu lietderīgais lietošanas laiks ir ļoti īss notiekot globālai, pastāvīgai un ļoti straujai tehnoloģiskajai attīstībai, bieži vien – pat lēcienveidīgai. Līdz ar to, arī sabiedriskā elektroniskā medija uzdevums ir izveidot pakalpojumu risinājumu sniegšanas tehnoloģisko arhitektūru ar attīstības perspektīvi, tā lai tai mainoties tehnoloģijām nākotnē varētu

jo īpaša uzmanība būtu jāpievērš ieguldījuma apjomam un tā atdevei. Atšķirībā no dažādu audio un video tehnoloģisko procesu un platformu attīstības pagātnē, šodienas infrastruktūras iekārtu attīstība un inovatīvās tehnoloģijas nodrošina datu nesēju savietojamību un šo platformu savstarpēju integrāciju. Tirgū tiek piedāvāti produkti, kur vienas infrastruktūras ietvaros var nodrošināt visu platformu - radio, televīzijas, interneta, mobilo aplikāciju un citu platformu vienlaicīgu, integrētu darbību. Gan VSIA „Latvijas Televīzija”, gan VSIA „Latvijas Radio” ražošanas procesos izmanto novecojušas tehnoloģijas, kuru uzturēšana un ekspluatācija ir dārga un riskanta no procesu nepārtrauktības viedokļa, kā arī papildus radot būtiskus riskus vēsturiskā fonda materiāla saglabāšanai un apstrādei. Abām kapitālsabiedrībām ir vitāli svarīgi atjaunot gan tehnoloģiskās platformas, gan citus pamatlīdzekļus. Savukārt, vienotas infrastruktūras iegāde un izveide ilgtermiņā nodrošinātu augstāku efektivitāti, ieguldījuma atdevi, un tās relatīvās izmaksas uz vienu ieguldīto latu būtu mazākas kā atsevišķu sistēmu atjaunināšanā un izveidē. Pie šādas apvienotas infrastruktūras risinājuma izveides vienlaicīgi būtu iespējams nodrošināt gan virszemes TV un FM radio apraidi, gan TV un radio interneta straumēšanu izvērstā interneta portālā, caur sociālajiem tīkliem, mobilajām aplikācijām, un interaktīvi – uz pieprasījumu. Attiecībā par infrastruktūras izvietošanu - VSIA „Latvijas Radio” un VSIA „Latvijas Televīzijas” infrastruktūras šobrīd ir izvietotas mūsdienu prasībām neatbilstošās – novecojušās un nepiemērotās telpās, kā rezultātā šo telpu ekspluatācija un uzturēšana rada augstākas izmaksas kā būtu pieļaujams. Izveidojot vienotu infrastruktūru un apvienojot kapitālsabiedrības, to darbību varētu pārcelt uz telpām Zaķusalas krastmalā 3 tās atbilstoši rekonstruējot.

Piedāvātais *Radikālai attīstības scenārijs* pēc savas strukturālās būtības ir līdzīgs *Progresīvajam attīstības scenārijam*, izņemot, ka sabiedriskā medija satura veidošanas un tiešraides pakalpojuma nodrošināšanai tiktu izmantota ārpalpojumu sniedzēju infrastruktūra un resursi, ar visiem no tā izrietošajiem riskiem, to būtu iespējams realizēt vairāku gadu laikā, un tā finansēšanas modelis būtu balstīts uz licenču maksām no mērķauditorijas un ar pārejas periodu no valsts budžeta dotācijas. Uzskatu, ka šobrīd šāda modeļa akceptēšana Latvijā būtu pārsteidzīga.

Finansēšana

Pie jebkura no trīs attīstības scenārijiem ir nepieciešams finansējums, un kā var secināt no VSIA „Latvijas Televīzija” un VSIA „Latvijas Radio” neauditētajiem finanšu rādītājiem, izveidojot jaunu Latvijas sabiedrisko elektronisko mediju, nevienam no scenārijiem investīciju apjoms bez ārēju resursu piesaistes nav pietiekošs. Sabiedriskajam medijam, lai pildītu tā pamatuzdevumus, ir jābūt nodrošinātai redakcionālai un finanšu neatkarībai, līdz ar to, lai īstenotu jebkuru no attīstības scenārijiem, ir jāpiesaista ārējs finansējums – no valsts budžeta, no Eiropas Savienības fondiem – Eiropas sociālā fonda (ESF), Eiropas Reģionālās attīstības Fonda (ERAF), vai izmantojot tiešo Eiropas Savienības finansēšanas instrumentu un citu ārvalstu palīdzības programmu finansējumu. Ir jāņem vērā, ka lai iztrūkstošos līdzekļus investīciju projektam piesaistītu 2014.gadā, projekta izstrāde un iesniegšana izvērtēšanai ESF, ERAF vai citām finansēšanas instrumentu programmām jāveic jau 2013.gada 1.ceturksnī.